

# Sixtus Brunsvelt

**Geboren:** 03-01-1636

**Overleden:** 04-07-1683 (of januari 1683)

**Predikant te:** 1656-1668: Joure  
1668-1674: Sneek  
1674-1677: Harlingen  
1677-1683: Leeuwarden

**Geschriften:** 1. De Spiegel der zonde, voorgehouden aan ... het zondige Nederland  
2. Schole voor Leerlingen en Leeraers: of Laeste en Eerste Lessens (resp. afscheid te Joure, uit Fil. 1, 9; en intrede te Sneek, uit 2 Kor. 4,5)  
3. De leevendige Christen in de Doode wereldt  
4. Lijdensgeschiedenis De Uitroeyinge van den Messias

## **Levensbeschrijving**

Een Fries voor de Friezen! Zo zouden we deze belangrijke oudvader kunnen noemen. Want al heeft hij enkele jaren aan Gronings hogeschool gestudeerd, toch heeft hij verder temidden van het Friese land en volk gewoond en gewerkt. Hij werd in Leeuwarden geboren, als zoon van Augustinus Brunsvelt. Men geeft aan Sixtus, de zoon, die mooie naam van de kerkvader er ook wel eens bij. En ongetwijfeld, zoals blijkt uit zijn geschriften, was deze kerkvader hoog bij hem genoteerd. Hij citeert hem in 'De levendige christen' wel 20 maal. Toch ondertekent hij zijn 'Opdrachten' in zijn boeken steeds eenvoudig met Sixtus Brunsvelt (men schrijft ook wel Brunsveld of Bruinsveld).

Wanneer hij geboren is? Dat is een twistpunt voor de geleerden. Voor o.g. is het geen vraag meer. In z'n laatste, nog door hemzelf uitgegeven werk *Het Naukeurige Christendom*, 3 dl. in 1 band, in 1680 te Leeuwarden verschenen, schrijft hij, in zijn 'Goedhartige Aenspraeck Aen de Gereformeerde Gemeenten van de Joure, Sneek, Harlingen (en) Leeuwarden - ziedaar dus in één adem al zijn standplaatsen (resp. 1656; 1668; 1674 en 1677) -: 'O! Sixtus Brunsvelt maecksel Gods, nu al 44 Jaren hebbende bewandelt d' Aerde en geleeft in d' uijterlijke Kercke, u(w) Levens tijt is al rijckelijck verstreken: u(w) Groot-Vader heeft geen hoger Jaren gehadt, u(w) eigen Vader heeft de 40. niet mogen bereyken, u(w) eygen Soonen zijn in de Bloem van hen (is: hun) Jaren weggeruckt, en gy selve in en na u(w) opwassen gevoeldet in u al faeck (is: vaak) die bedenckinge van tot geen 40. Jaren te sullen Leven'.

Deze voorrede is door hem geschreven: 'Den XXIII. Grasmaent (is: April), des Jaers van Gods grote Lanckmoedigheyt, en der Geboorte ... Jesu Christi 1680'. Ik geloof wel dat wij de schrijver op zijn eigen woord mogen, ja moeten geloven. Dus is hij op 3 jan. 1636 te Leeuwarden geboren.

Ds. Brunsvelt heeft zich steeds als een echte herder van en voor de hem toevertrouwde schapen mogen gedragen. Hij was ook een man van studie, maar niet ten koste van het pastoraat. Met hoeveel lieflijke tederheid schrijft hij, bij wijze van een laatste groet, afscheid, vermaning en vertroosting - want hij stelde de dag des doods toen niet ver van zich af, en na nog geen drie jaar is hij dan ook heengegaan in de weg van alle vlees! -: 'Lieve Schaepkens! 't is u niet onbekent, hoe... Godt my nu twe(e) Jaren herwaerts (is: geleden) vele harde saaken heeft doen sien, en onder die my ook selve twe(e) dodelijcke kranckheden heeft laten aantreffen, waer in het al te snel gerught my by u Liedten als al verhuyst uyt dese Werelt aenbragt, en ick het vonnis se des doots al by my selven ontfangen had'.

Hij richt zich, na de reeds door mij hierboven afgeschreven 'alleenspraeck' (op p. 33, voorr.) tot de predikanten. Als volgt: 'Elck van u traghte wel geleert en welsprekende, maer insonderheydt Heyligh en Hemelsch te zijn, en hy vergenoege hem (is: zich) niet met Schriftuyrlijcke kennis sonder Geestelijcke bevindinge en oeffeninge van die kennis'.

Hoort hem ook zijn vroegere gemeenten vermanen! 'Mijne schaepkens op de Joure! van des Heeren wege bid ick u, ... dat gy wat meer voor 't Broot uwer Sielen werckt ... Ick bid u mijn lieve Harten ..., versuim doch niet u(w) Huysgesinnen tot Kleine Kercken te maken'. Ook over Sneek is zijn ziel 'niet selden bekommert en gedaghtig by den Heere'. En hetzelfde geldt zijn 'Harlinger Kinderen'. En de kerk en het volk van Leeuwarden vermaant hij: 'dat gy toch niet murmureert noch disputeert tegen een goude (is: goede) Reformatie der seden. - - Och! hoe staen de Harten van veelen op tegen den nauwen en engen wegh der geestelijcke Godsaligheyt, wat is naukeurigheyt des Christendoms een Secte, die overal tegen gesproken wort'.

Hij besluit zijn ontroerende inleiding met een gebed tot de Koning der Kerk: 'Heere Jesu Sone Davids en Soone Gods. O! Sonne der Gerechtigheyt, U smeeck ick en door U uwen Vader en alderheyligsten Geest, dat van boven een schijnsel uwer Genade mach lichten over dit Geschrift en d' inhoud des zelfs en dat het mach werckszaam en Vruchtbaar sijn ... in hen, voor wie Hij het belieft'.

Dan volgt er nog een gedicht van zijn Leeuwarder collega Nicolaus Haring.

We vinden de band die Ds. Brunsvelt met zijn vroegere gemeenten behield, verkwikkend, maar soms kan zelfs een Ds. Brunsvelt de ieder gestelde grens overschrijden. Van zo'n voorval uit zijn leven maakt S. Cuperus (dl. 1, p. 158) gewag. Van Harlingen uit bezocht Ds. Brunsvelt namelijk eens in Sneek hopman Colle Barres, las en verklaarde na de maaltijd voor enkele lidmaten een hoofdstuk uit de Bijbel, en hield 'daarop eene catechisatie met hen'. De kerk van die dagen kon zulks niet 'gedogen'. Omtrent Ds. Brunsvelt oordeelde 'de classis met den kerkeraad van Sneek, dat hij was 'ingevlogen int ampt van hare dienaren!' en dat hem 'sulx, wanneer hij weer hier kwam, door hooger hand zal worden verboden'.

In 1662 gaf Ds. Brunsvelt *De Spiegel der zonde, voorgehouden aan ... het zondige Nederland* uit, te Leeuwarden bij Hendrik Rintjes. Daar verscheen ook in 1665 een 2e, en in 1670 zelfs de 3e druk. Hij draagt dit boek op aan de 'Grietman van Haskerland, Egbert van Baardt, en diens echtg.: 'de zeer eerbare en godzalige Juffr. Aurelia van Hillema'. 't Had, zo schrijft hij (p. 12) de 'grootte Herder der schaapen belieft, u als een instrument te gebruiken, om mij nu ruim vijf jaaren verleden, van de scholen tot de wacht van (is: over) de neerstige ... Kudde, de

Gemeente des Heeren op de Jouwer, te roepen'. Ook had hij veel eer en vriendschap van ze genoten.

Deze spiegel wil niet 'de hoogmoed' van 's mensen hart 'vleien om de ingebeelde schoonheid van hun gezichten', maar een Spiegel zijn, die 'uit de goude kisten van Gods Woord is opgehaald, om de mensen te doen schreien en schrikken over de ijselijke gestalte van hun zondige hart'.

Hij weet zich in de rij van 'veele godzalige leeraaren', 'gelijk zij daarom hun roeden (Wyckenburg), donderslagen (de Witt), gesels (Leupenius), weeklagen (Saldenus), vuurbakens (Simonides) en brandklokken (Donius) gemaakt hebben'. Daarna volgen nog enkele gedichten in het Latijn, nl. van Ds. Franc. Elgersma en Ds. Theodorus Wybinga, te Ferwerd (overleden 1665).

In 1669 kwam uit *Schole voor Leerlingen en Leeraers: of Laeste en Eerste Lessens* (resp. afscheid te Joure, uit Fil. 1, 9; en intrede te Sneek, uit 2 Kor. 4,5). Uitgever was Hero Galama te Harlingen. 't Zijn dus geen aparte werkjes, zoals het bij De Bie & Loosjes luidt. Ook nu alweer een Latijns gedicht, ditmaal van Ds. A. R(h)een te Rauwerd.

*De leevendige Christen in de Doode wereldt* verscheen in 1665 te Leeuwarden; er was in 1666 al 'n 2e druk nodig. Het werd door Brunsvelt opgedragen aan Jedso van Sminia, raadsheer aan het hoge Hof van Justitie van Friesland, en aan diens echtg. Juffr. Anna Maria van Baardt. Met 'niet weinig moeite (letterlijk arbeid)' heeft Brunsvelt deze 'Levendige Christen' op de benen gesteld (p. 8, voorrede). De inhoud van dit boek vormde Brunsvelts predikstof 'meest in de wintersche avondpredikationen', die hij te Joure hield. Hij noemt het een 'onderwijs van 't genaadeleven'. 'Onder de zeeven Nederlandsche Kercken zijn zij in ordre en achtginge de vijfde, gelijk Sardis was onder de zeven gemeenten van Klein-Asien' (p. 10). 'Gij hebt den naam dat gij leeft, maar gij zijt dood'. Persoon en werk van Ds. Brunsvelt is blijkbaar aan Dr. C. Huisman ontgaan. Hij zou anders goed gepast hebben in diens proefschrift 'Neerlands Israël' (Dordr. 1983).

Dat Ds. Brunsvelt, behalve een schriftuurlijk, bevindelijk en godzalig, ook een geleerd predikant geweest is, bewijst wel zijn 'Levendige Christen'. Hij citeert met gemak tal van klassieken, vele kerkvaders als Augustinus, Cyprianus, Chrysostomus, Lactantius etc., 'n Bernhard en Thomas à Kempis, de Hervormers, o.w. een Bullinger, onder de Engelsen vooral Amesius en Perkins, en tijdgenoten als S. Oomius, Baudartius en Casp. Streso.

Postuum verscheen zijn prekenbundel over de Lijdensgeschiedenis *De Uitroeyinge van den Messias*, Leeuwarden 1684; herdrukt in 1735 te Rotterdam, en in 1768 te Utrecht. Brunsvelt betoont zich daarin een goed exegeet, die het Woord onderscheidenlijk preekt en in den brede toepast aan bekeerd en onbekeerd (de zgn. 'classificatie-methode' van Dr. T. Brienens dissertatie).

Ook Brunsvelts boeken zijn zeldzaam geworden, en komen maar weinig voor in de officiële bibliotheken.

## Literatuur

1. Het blijvende Woord, deel 1, Gereformeerde Bijbelstichting, Leerdam.
2. Schatkamer van de Gereformeerde Theologie in Nederland, ds. J. van der Haar.